

Laura Meriluoto vas

Kirjallinen kysymys lastensuojelulain uudistamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Petteri Orpon hallitusohjelmassa Vahva ja välittävä Suomi on kirjaus, jonka mukaan hallitus uudistaa lastensuojelulainsäädännön. Kirjauksen mukaan uudistuksessa varmistetaan lapsen edun, hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutuminen rajoitustoimien käytön edellytyksiä selkeyttämällä. Hallitusohjelman mukaan lastensuojeluviranomaisilla ja sijaishuoltoyksiköillä on oltava aidot mahdollisuudet ja riittävät toimivaltuudet tehdä työtään. Hallitus lupaa edistää varhaista tukea, moniammatillista lapsiperhetyötä ja lastensuojelun avopalveluita painottavaa palvelurakennetta.

Hallitus on myös alentanut lastensuojelun jälkihuollon ikärajaa 25 vuodesta 23 ikävuoteen. Tämä ei vahvista lastensuojelua, päinvastoin. Jälkihuollon ikärajan tippuessa moni menettää oikeutensa yksilölliseen tukeen, mikä hankaloittaa jo valmiiksi vaikeassa asemassa olevien nuorten opiskelua ja työllistymistä entisestään. Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskeminen voidaan nähdä myös aikuistuvien nuorten perusoikeuksien heikennyksenä.

Sosiaali- ja terveysministeriö aloitti lastensuojelulain kokonaisuudistuksen valmistelun keväällä 2022. Laki tarvitsee kokonaisuudistuksen, sillä se koetaan vaikeaselkoiseksi ja pirstaleiseksi. Esimerkiksi lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarisen mukaan lähes 30 kertaa muutetun ja repaleisen lastensuojelulain noudattaminen ja ymmärtäminen on jo asiantuntijoillekin vaikeaa. Lastensuojelulain kokonaisuudistus oli kantava teema lapsijärjestöjen ja muiden lapsen oikeuksien asiantuntijoiden hallitusohjelmataavoitteissa keväällä 2023.

Lasten määrä sijaishuollossa on kasvanut noin 30 vuotta. Kun vuonna 1990 sijoitettuna oli noin 6 000 lasta ja nuorta, heitä oli vuonna 2020 noin 16 500. Erityisesti teini-ikäisten huostaanotot ovat lisääntyneet voimakkaasti. Lasten huostaanotoissa on myös varsin paljon alueellista vaihtelua.

Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon kustannukset ovat jatkuvasti kasvaneet. Professori Heikki Hiilamo kirjoitti Lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa eduskunnalle 2022: "Suomesta on vaikea löytää yhtään pahoinvointia kuvaavaa indikaattoria, joka olisi kohonnut yhtä johdonmukaisesti ja yhtä kauan talouslamoista ja nousukausista, globalisaatiosta ja digitalisaatiosta, tutkimuksesta ja kehittämistyöstä huolimatta." Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon kustannukset ovat vuodessa jo noin 1,2 miljardia euroa. Tästä 73 prosenttia kohdentuu sijaishuoltoon.

Lastensuojelun kustannuksista puhuttaessa on huomioitava, että lastensuojelu on myös bisnestä. Kun kunnat ovat lopettaneet omia lastensuojelun sijaishuoltoyksiköitään, ulkomaalaisten pääomasijoittajien omistamat isot yritykset ovat vallanneet alaa sijaishuollossa. Yleishyödyllisten

Kirjallinen kysymys KK 8/2024 vp

toimijoiden osuus on myös pienentynyt. Olemme tilanteessa, jossa pääomasijoittajien omistamat suuryritykset tekevät lastensuojelulla suuria voittoja veronmaksajien rahoilla. Samanaikaisesti perhetyö ja lastensuojelu kärsivät suuresta resurssipulasta.

Monet sijoitetut lapset, varsinkin teini-ikäiset, tarvitsisivat pitkäjänteistä mielenterveys- ja/tai päihdepalvelua. Osa tarvitsisi näitä palveluita lastensuojelun lisäksi, osa sen sijasta. Tärkeää on myös lisätä lastensuojelun ja psykiatrian välistä yhteistyötä ja ryhtyä kehittämään yhteisiä toimintarakenteita ja tiloja lastensuojelua ja psykiatriaa tarvitsevia nuoria varten. Tässä yhteistyössä on huomioitava päihteitä runsaasti käyttävien nuorten tarpeet. Nuoret, joilla on hoidon tarvetta kaikilla näillä alueilla, ovat erityisen haastavassa tilanteessa.

Myös neuropsykiatrisesti oireilevat lapset ja heidän perheensä tippuvat liian usein yhteiskunnan turvaverkoista läpi. Heillekin ainoa tarjottava tuki saattaa olla lastensuojelun sijaishuolto. Lastensuojelusta on siis tullut liian usein paikka, johon lapset ja nuoret joutuvat muiden palveluiden riittämättömyyden vuoksi.

Lastensuojelulain uudistamista valmisteltaessa viime hallituskaudella tuli selväksi, että lastensuojelun roolia ja paikkaa osana palvelujärjestelmää tulee kirkastaa. Lastensuojelu ei voi vuodesta toiseen paikata muiden palveluiden riittämättömyyttä. Tämä heikentää lastensuojelun mahdollisuutta toteuttaa omaa tehtäväänsä. Heikko palvelujärjestelmä, jossa palveluprosessit eivät jousuta yksilöllisen tarpeen mukaan ja jossa eri perheenjäsenten palvelut ovat pirstoutuneet monelle taholle, on iso ongelma lapsen oikeuksien toteutumiselle ja perheiden avun saamiselle ennen kuin ongelmat kärjistyvät. Myös korona-aika kasasi ongelmia samoihin perheisiin, ja koronan jälkihoito on lasten ja perheiden palveluissa akuutti asia vielä pitkään.

Lastensuojelun iso ongelma on resurssipula, mikä näkyy myös lastensuojelun piirissä olevien lasten arjessa. Resurssipula aiheuttaa esimerkiksi henkilöstön suurta vaihtuvuutta ja kohtuutonta kuormitusta, riittämättömiä palveluita ja tiedonkulun ongelmia. Myös lastensuojelun valvontaan ja ohjaukseen tarvitaan nykyistä selkeämmät kanavat. Lisäksi lasten ystävyyssuhteiden ylläpidon mahdollisuuksia pitää vahvistaa sijaishuollon aikana.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo uudistaa lastensuojelulakia, jotta lastensuojelun laajoihin ja vakaviin ongelmiin voidaan vastata niin, että lapset ja perheet saavat ajoissa ja nykyistä paremmin tarvitsemansa tuen ja avun ja

miten hallitus varmistaa riittävät resurssit lastensuojelulain ja siihen liittyvän lainsäädännön toimeenpanoon?

Helsingissä 7.2.2024

Laura Meriluoto vas